

Кроз ову анализу ћемо се укратко осврнути на историју дејтонске и постдејтонске БиХ, високим представницима, преносу надлежности и осталим дешавањима која су неминовно довела до нечега што се у модерној политичкој теорији назива *melting point* (енг. „тачка кључања“). Како би дошли до садашњости, морамо се осврнути на даљу прошлост, тачније тачку кључања до које су довели догађаји у тадашњој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији почетком седамдесетих година двадесетог вијека. Мишљења смо да су искуства СФРЈ у компаративном смислу готово идентична искушењима кроз које пролази данашња Босна и Херцеговина, руководећи се латинском

historia est magistra vitae

а уважавајући и ондашње и садашње политичке прилике у којима, сложићете се, постоји одређени осјећај *deja vu*

.

Не желећи да се упуштамо у детаљну анализу тадашњих политичких прилика јер полазимо од претпоставке да су мање-више сви упућени у тенденције које су тада владале у микронационалним круговима самоуправне социјалистичке заједнице. Жеља за културном, па и националном аутономијом су код једних изазивали осјећај препорода док су код других подсећала на не тако давна времена Другог свјетског рата и геноцида. Да би се спријечила даљња ерозија братства и јединства никада збратимљених и уједињених народа, Јосип Броз је и ту игру одиграо мудро. За Србе је његов обрачун са врхушком СК Хрватске значио гушење отворене побуне, док је Устав из 1974. године уважио све захтјеве Дапчевић-Кучареве и Трипала па их чак у неку руку охрабрио истовремено утирући пут за самоопредјељење до одцјепљења (преамбула Устава СФРЈ, чл. I). Међутим, добро одиграна партија шаха није исто што и мат већ само пука рокада, што се непуних двадесет година касније и показало. Залагање Јосипа Броза за нови Устав је представљало својеврсно гурање главе у пијесак пред нарастајуће сецесионистичке тежње са једне, и жеље за мајоризацијом и унитаризацијом, или оно бар спровођење идеје „Сви Срби у једној држави“ са друге стране. Но, привид економског благостања је ширу југословенску јавност привремено удаљио од надолазеће агоније, а другу Брозу обезбједио лагодне посљедње године живота. Покушаји Анте Марковића да напречац изврши економске и друштвене реформе су дошли касно, такорећи у сутон једне утопијске идеје која се звала

Југославија. 1974. година је дала формалноправни параван за наступајуће трагичне догађаје.

Тренутна ситуација у јединој мултинационалној и конститутивно тронародној бившој социјалистичкој, а данас само Босни и Херцеговини је управо политички melting point.

Формално и премијерно етаблирана 25. новембра 1943. године, као државотворна заједница ограниченог суверенитета егзистирала је до усвајања Устава 1974. године када и званично добија епитет државе – федералне јединице унутар СФРЈ. Животно искушење доживљава распадом федерације у чијем је саставу била, те се о референдуму од 1. марта 1992. године свакако не може говорити као датуму „поновног рађања“ БиХ као независне и суверене републике. Иако је остварила међународни субјективитет признањем и чланством у ОУН, покушај остваривања унутрашњег легалитета је резултирао крвавим трогодишњим грађанским ратом.

Босна и Херцеговина своје de iure и de facto бивствовање дугује Општем оквирном споразуму за мир у Босни и Херцеговини. Две државотворне структуре, касније назване ентитетима су потписима на Споразум пристале да ратом стечени дио суверенитета уграде у будући Устав, односно Анекс 4. Три зарађене стране су пристале на одређене уступке како би, рачунајући на временски фактор, своје циљеве оствариле политичким средствима. Срби су добили институционални и аутономни оквир (Републику Српску) пристајући на поновни суживот у оквиру лабаве Босне и Херцеговине, а договорено у првим поратним годинама нису и спроводили у дјело. Бошњаци су успјели, бар формално, спријечити распад државе коју су одувијек сматрали својом матичном, рачунајући да ће природа, путем експлозивног наталитета одрадити своје и механизме одлучивања вратити на принцип један човјек, један глас

. Хрвати су рачунали на Вашингтонски споразум којим је успостављена Федерација БиХ, а који им је гарантовао конфедералне односе са матичном Хрватском. Четврти фактор, међународна заједница, је шансу за опстанак БиХ видјела у приступању Европској унији са мишљу да ће унапређење животног стандарда и осјећај економске благодети временом избрисати три историје, три језика и три национална идентитета. Повлачећи паралеле са 1974., осјећај је да су три домицилна фактора присутна у континуитету а да је улогу врховног арбитра умјесто некадашњег маршала преузела међународна заједница.

Брзоплетост међународне заједнице 1992. године и неуважавање историјских контекста

при признавању БиХ као независне државе се поново показала четрнаест година по окончању ратних сукоба. Све „реформе“ у циљу јачања државних органа, наметања закона и одлука од стране ОХР-а, смјене политичких функционера па чак и предсједника Републике Српске очигледно нису дали резултате. Прелазак из „дејтонске“ у „бриселску“ фазу је за резултат имао, поред наметања додатних циљева и услова (од којих свакако као примјер неуспјешности и пројекције политичке силе од стране међународних губернатора треба споменути и тзв. реформу полиције из 2005. године), и тему потребе присуства самог ОХР-а, као института Општег оквирног споразума задуженог за тумачење и надгледања спровођења дејтонског договора. Наиме, Европска унија, као предуслов свих услова захтјева и функционалну државну структуру, што *per se* подразумијева и одговорност локалних власти за напредак државе приступнице на европском путу.

У коминикеима Савјета за имплементацију мира (ПИЦ) често се као главни кривац за неуспјешне реформе наводила Република Српска. Иако је овај ентитет протеклих година учинио многе уступке како би БиХ заживјела „у духу“ Дејтона (пренос надлежности које су јој Уставом БиХ загарантоване), нови услови, често осмишљени у сарајевској политичкој кухињи а официјелно наметани од стране ЕУ преко ОХР-а, поготово за вријеме чувеног Педија Ешдауна, су додатно отежавали њен уставноправни положај. Почетком 2006. године, Република Српска је била у стању привредног колапса и социјалног бунта са извјесним губитком Министарства унутрашњих послова и полиције.

Доласком Владе Милорада Додика у априлу 2006. и резултатима општих избора из октобра исте године по којима је његов Савез независних социјалдемократа (СНСД) освојио готово натполовичну већину на ентитетском нивоу, Република Српска из стања опште агоније прелази у офанзивно дјеловање. Као искусан политичар и економиста, Додик је концепт економског развоја поставио као предуслов јачању политичког утицаја Републике Српске. Успјешни приватизациони пројекти, повећање плата буџетским корисницима, смањење јавне потрошње, привлачење ино инвестиција, неоптерећеност ратном хипотеком а све то уз изражен национални програм су за кратко вријеме послали јасне сигнале Сарајеву и ОХР-у да је „бриселска“ фаза уистину и заживјела. Постало је јасно да је вријеме наметања одлука прошло, те да се на Републику Српску мора гледати као на равноправног партнера у процесима одлучивања о будућности БиХ.

Истовремено, Федерација БиХ се суочава са израженим захтјевима хрватског политичког миљеа за већом културном и извршном аутономијом. Потреба за политичком инклузијом Хрвата, као народа који је и процентуално малобројан, те васкрснућем

екстремних бошњачких политичких идеја оличених у Харису Силајџићу и његовим „сто-посто БиХ“ програмом који негира постојање ентитета и захтијева реституцију у облику Републике БиХ из 1992. године, доводе до иницирања општег политичког договора локалних лидера. Такав договор би требао садржати рјешења како би се испунили услови и циљеви које је ЕУ поставила пред БиХ, али и дугорочно осигурати мир и стабилност кроз процес тзв. уставне реформе.

Како би се ограничила политичка моћ Републике Српске, у тренуцима одређеног међународног дипломатског вакуума и незаинтересованости заједнице за дешавања у БиХ, дио ОХР-овог естаблишмента у сарадњи са сарајевским унитаристима прибјегава тестираном рецепту дисциплиновања политичких званичника. Детаљ на који се није рачунало је извјесна промјена курса и односа снага у кровним међународним институцијама задужених за БиХ, те опробани закулисни трикови у виду монтираних кривичних процеса овај пут, и прије него су операционализовани, доживљавају свој крах. Јавни скандал везан за подизање кривичне пријаве против премијера Милорада Додика, нелегалан начин достављања документације од стране Агенције за истраге и заштиту (СИПА) Тужилаштву БиХ те доказана ујдурма одређених кругова против Републике Српске креирали су melting point која пријети да прокључа и створи несагледиве посљедице.

Са премијером Републике Српске, Милорадом Додиком, ововременски међународни маршал се покушава обрачунати истом методом као и својевремено Јосип Броз са вођама МАСПОК-а или српским неолибералним кругом. Пошто се национална припадност више не сматра смртним гријехом (бар не смртним, прим. аут.), потребан је оквир који егзистенцијално угрожено и осиромашено БиХ друштво згражава – криминал и неосновано богаћење. Случајеви Јелавић, Шаровић и Човић су само неки од шаблонских примјера како међународна заједница покушава задржати status quo, одржавајући БиХ на животу уз свесрдну асистенцију сарајевског политичког миљеа. Покушај креирања „случаја Додик“ ће вјероватно бити и посљедњи такав случај.

На крају, остаје питање како смирити узавреле страсти и вратити БиХ на европски пут? Који је modus vivendi опстанка Босне и Херцеговине у новонасталој ситуацији и може ли нам ту помоћи искуство СФРЈ из 1974.? Да ли ће и међународна заједница играти маршалову игру и тако продужити агонију?